

۲۹

لبیک الفلم

آیینہ کتب و محصولات
جبهہ فرهنگی انقلاب اسلامی

آیینہ

شماره بیست و نهم، زمستان ۱۴۰۲

کتابخانه

معرفی
ترجمه های
فارسی برگزیده
قرآن کریم

آیینہ

آیینہ - آیینہ کتب و محصولات چہہ فرهنگی انقلاب اسلامی

آیینہ بیست و نہم، زمستان ۱۴۰۲

کتاب ہدایت

معرفی ترجمہ‌های فارسی برگزیدہ قرآن

تہیہ و تنظیم: معاونت تولیدات رسانه‌ای جامعہ ایمانی مشعر

گردآوری: سیدمہدی ہاشمی

طراح جلد و صفحہ‌آرا: حسن ناصری

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

استفادہ از مطالب نشریہ و تکثیر آن برای ہیأت‌ها، در صورت ذکر منبع آزاد می‌باشد.

جامعہ ایمانی مشعر

پایگاہ اطلاع‌رسانی: www.1542.org

رایانامہ: info@1542.org

قم - صندوق پستی: ۳۷۱۸۵ - ۴۵۵۳

سامانہ پیامک: ۳۰۰۰۱۵۴۲

بسم در بعثت

انتشارات	نوع ترجمه	نخستین چاپ	مترجم	✳
انتشارات اسوه	نثر روان و دقیق همراه با توضیحات داخل گروه	۱۳۸۳ش	حسین انصاریان	۱
انتشارات عصمت	نثر ادبی همراه با نکات نحوی هر آیه بعد از ترجمه و توضیحات تفسیری داخل گروه	۱۳۸۲ش	ابوالفضل بهرام‌پور	۲
مرکز چاپ و نشر قرآن کریم	نثر روان و دقیق، مطابق با قواعد دستور زبان فارسی همراه با توضیحات فراوان تفسیری داخل پرانتز	۱۳۸۰ش	علی مشکینی	۳
مرکز فرهنگ و معارف قرآن	ترجمه قرآن با توجه به تفسیر المیزان	۱۳۸۵ش	سید محمدرضا صفوی	۴
ویراستاران	ترجمه خواندنی قرآن (مخصوص جوانان و نوجوان)	۱۳۹۶ش	علی ملکی	۵

مقدمه

پیشینه ترجمه قرآن کریم به زبان‌های دیگر از جمله زبان فارسی، چندان روشن نیست. برخی آغاز این حرکت فرهنگی-تبلیغی را از زمان حیات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، همزمان با گسترش اسلام و رسیدن پیام معنوی قرآن کریم به گوش ملت‌های دیگر، به ویژه ملت‌های هم‌جوار و در رأس آن‌ها ایرانیان می‌دانند. آنان برای اثبات این ادعا، به برخی شواهد تاریخی نیز استناد کرده‌اند؛ البته برخی محققان در این ادعا خدشه و آن را نقد کرده‌اند. به هر حال زبان فارسی قدیمی‌ترین یا دست‌کم یکی از قدیمی‌ترین زبان‌هایی است که قرآن کریم بدان ترجمه

شده است. ترجمه‌های کهن فارسی قرآن کریم که اکنون در دسترس است، بخش مهمی از ادبیات قرآنی به حساب می‌آید. ترجمه‌های کامل فارسی که تمام آیات قرآن را در بردارد، از بدو پیدایش تا کنون به ده‌ها ترجمه می‌رسد. این حرکت همچنان ادامه دارد و هر روز شاهد ترجمه‌های جدیدی از این کتاب آسمانی هستیم.

آسیب‌ها و اشکالات ترجمه‌های فارسی قرآن کریم در دو گروه اصلی قابل طبقه‌بندی است: نخست آسیب‌هایی که به فهم زبان مبدأ برمی‌گردد و دوم اشکالاتی که به انعکاس مفاهیم فهم شده در قالب الفاظ زبان مقصد مربوط است. برخی آسیب‌های گروه نخست مربوط به اشکال در فهم مفردات شامل ساختار لغوی (بی‌توجهی به ریشه کلمات، بی‌توجهی به معنای دقیق کلمات، بی‌توجهی به قواعد زبانی از جهت متعدی و یا لازم بودن افعال، بی‌توجهی به اشتراک لفظی در واژه‌ها، بی‌دقتی در مرجع ضامئ و...)، ساختار صرفی واژه‌ها، بدخوانی

واژه‌ها، ترجمه قرائت‌های غیررایج، اشکال‌های نحوی و ساختاری و بلاغی، کشف نکردن رابطه دقیق کلمات و کاربرد آن‌ها می‌باشد. شماری از آسیب‌های گروه دوم نیز بدین شرح است: رعایت نکردن اقتضاهای زبان فارسی شامل بی‌توجهی به کاربردهای مذکر و مؤنث و مفرد و جمع در صفت و موصوف، مبتدا و خبر و اسم و خبر نواسخ. همچنین ناهماهنگی و نایکسانی در موارد مشابه و بی‌دقتی در ساختار صرفی، نحوی و بلاغی عبارت‌ها و آیه‌ها و افزوده‌های تفسیری و کاربرد علایم مشابه. در کنار دو دسته آسیب‌های کلی یاد شده می‌توان از برخی دیگر نیز نام برد؛ از جمله: استفاده نکردن از علایم نوشتاری، اغلاط تایپی، به کار بردن واژه‌های نامأنوس و از قلم افتادگی‌ها. ترجمه‌هایی که معرفی می‌شود در میان ترجمه‌های فراوان پس از انقلاب در طول این چهل سال، از امتیاز بیشتری برخوردارند - هرچند که هر اثری ویژگی‌های خاص خود را دارد و به قول معروف هر گلی، ظرافت و زیبایی و عطر و امتیاز خاص خود را دارد - اما در اینجا سخن

بر سر تجميع امتيازات همه‌جانبه يك اثر است. يعني اگر براي يك ترجمه عالي امتياز صد را در نظر بگيريم، هريك از اين ترجمه‌ها توانسته‌اند امتياز بالايي را در **چاپ جديد** خود احراز نمايند. مترجمان اين آثار ممتاز عبارت‌اند از:

۱. حسين انصاريان؛
۲. ابوالفضل بهرام‌پور؛
۳. علي مشكيني؛
۴. سيدمحمد رضا صفوي؛
۵. علي ملكي.

پیشینه ترجمه فارسی قرآن کریم

طلیعه ترجمه‌های جدید قرآن کریم به زبان فارسی، ترجمه محمدمهدی الهی قمشه‌ای است. ترجمه الهی قمشه‌ای با وجود برخی کم‌دقتی‌ها نقطه عطفی است در تاریخ ترجمه قرآن کریم. وی با ارائه ترجمه ارزشمند خود و استقبال گسترده‌ای که از آن به عمل آمد، تحولی چشم‌گیر در عالم ترجمه قرآن کریم پدید آورد. او تقریباً به شیوه ترجمه تحت‌اللفظی که حدود سیزده قرن بر ترجمه قرآن سیطره داشت، پایان داد. اما این ابتدای کار نبود و بعد از مدتی سایر علماء و مترجمان دست به قلم برداشته و در مسیر ترجمه قرآن

گام‌های خوبی برداشتند که ترجمه‌های کلام‌الله مجید در دوران معاصر از حالت تحت‌اللفظی دور و بیشتر به صورت انواع ادبی، تفسیری، علمی و آزاد برای مخاطبان ارائه شد.

در دوران معاصر و در دو سده اخیر افرادی مانند حسین استادولی، عبدالمحمد آیتی، بهاء‌الدین خرمشاهی، ابوالحسن شعرانی، طاهره صفارزاده، محمد مهدی فولادوند، جلال‌الدین فارسی، جلال مجتبوی، عباس مصباح‌زاده، محمد کاظم معزی، ناصر مکارم شیرازی و محمدرضا صفوی به ترجمه منشور قرآن روی آوردند. همچنین افرادی مانند کرم‌خدا امینیان، محمد شائق قمی، شهاب تشکری آرانی و امید مجد؛ در دوران معاصر شیوه جدیدی را در ترجمه قرآن باب کردند و این کلام آسمانی را به صورت منظوم ترجمه کردند. اکنون به بیان توضیحی مختصر درباره برخی ترجمه‌های مذکور می‌پردازیم:

۱- **حسین استادولی** یکی از ترجمه‌پژوهان معاصر است که در زمینه نقد ترجمه‌های قرآن مقالات متعددی به چاپ رسانده است. او پس

از بررسی ترجمه‌های قرآنی و ویرایش چند ترجمه مهم، خود نیز ترجمه مستقلی ارائه داد.

۲- استاد **عبدالمحمد آیتی** (متولد ۱۳۰۵) یکی از برجسته‌ترین مترجمان و ادبای امروز ایران و عضو فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی است. ترجمه او از قرآن کریم در سال ۱۳۶۷ به چاپ رسید و با استقبال خوانندگان و توجه ویژه منتقدان عرصه ترجمه مواجه شد.

۳- **بهاءالدین خرمشاهی** از قرآن‌پژوهان و مترجمان معاصر است که آثار بسیاری در زمینه حافظ‌پژوهی و قرآن‌پژوهی دارد. یکی از مهم‌ترین آثار وی ترجمه قرآن کریم همراه با توضیحات و واژه‌نامه است.

۴- ترجمه **میرزا ابوالحسن شعرانی** (۱۳۹۳-۱۳۲۰.ق) از علمای بنام و جامع معقول و منقول است که کتاب‌های معتبر بسیاری را به فارسی ترجمه کرده است.

۵- **طاهره صفارزاده** از مترجمان و استادان ادبیات فارسی و انگلیسی است که ترجمه خود را از قرآن کریم به دوزبان فارسی و انگلیسی منتشر کرده است.

۶- ترجمه **محمد مهدی فولادوند** که مهم‌ترین اثر اوست در سال ۱۳۷۳ با ویرایش «محمد رضا انصاری» و «سید مهدی برهانی» چاپ و نشر یافته است.

۷- ترجمه **جلال‌الدین فارسی**، ترجمه‌ای است خوش‌نما و تا حدودی خواش‌خوان که بر اساس قواعد و دستور زبان فارسی و به شیوه‌ای روان شکل گرفته است و کم و بیش در آن واژه‌های مصطلح جدید نیز به کار رفته است.

۸- **سید جلال‌الدین مجتبوی** آثار متنوعی در زمینه ترجمه از زبان انگلیسی و عربی تألیف کرده است. یکی از ارزشمندترین آثار ماندگار استاد، ترجمه و توضیح قرآن حکیم است که توسط حسین استادولی ویرایش شده و در سال ۱۳۷۲ چاپ و منتشر شده است.

- ۹- ترجمه **عباس مصباح‌زاده** که از خطاطان مشهور معاصر است. احتمال داده شد که این اثر از ترجمه‌های عهد قاجار یا ترجمه ابوالفتح رازی اخذ شده باشد.
- ۱۰- ترجمه **شیخ محمد کاظم معزی** از قرآن کریم ترجمه‌ای کلمه به کلمه و دقیق است که در سال ۱۳۷۷ هجری شمسی برای نخستین بار به چاپ رسید.
- ۱۱- ترجمه آیت‌الله **مکارم شیرازی** ترجمه‌ای روان و سلیس از قرآن است که اکنون در شمار ترجمه‌های رایج قرآن قرار دارد.
- ۱۲- ترجمه حجة الاسلام **محمد رضا صفوی** از قرآن کریم یکی از دو ترجمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن است که در سال ۱۳۸۵ توسط دفتر نشر معارف منتشر شده است.

نقدهای ترجمه‌های فارسی قرآن

ترجمه قرآن کریم به همه زبان‌ها و از جمله فارسی از نظر کمی و کیفی سیر صعودی داشته و رو به پیشرفت بوده است. در این پیشرفت، دست کم دو عامل اساسی ایفای نقش کرده‌اند:

۱. جایگاه رفیع قرآن کریم و اهتمام فراوان مسلمانان به آن و همچنین انگیزه‌های اعتقادی و وظیفه‌ای که مسلمانان در نشر و گسترش مفاهیم این عهدنامه الهی در خود احساس کرده و می‌کنند.

۲. پیدایش سنت حسنه نقدنویسی که تقریباً از ۵۰ سال پیش پا به عرصه فرهنگ ایران زمین گزارد و حاصل آن، ده‌ها کتاب و مقاله ارزشمندی است که هم‌اکنون در اختیار قرآن‌پژوهان قرار دارد. سنت نقدنویسی بر ترجمه‌های قرآن کریم ظاهراً با نگارش نقد استاد شهید مطهری بر ترجمه ابوالقاسم پاینده شروع شد. این نقد حدود یک سال پس از انتشار ترجمه مرحوم پاینده، منتشر شد.

* طبقه‌بندی نقدها

آسیب‌ها و کاستی‌هایی را که به ساحت ترجمه قرآن کریم به‌ویژه ترجمه‌های فارسی آن راه یافته است، از چند منظر می‌توان دسته‌بندی کرد. به عبارتی نقدهای ارائه شده از ترجمه‌های قرآن کریم را می‌توان به سه دسته کلی تقسیم کرد:

۱. نقدها و اشکالات مربوط به فهم مفاهیم از زبان مبدأ. (اشکال در مفردات و اشکال در ترکیبات)

۲. نقدها و اشکالات مربوط به بیان مفاهیم فهم شده در قالب الفاظ و عبارتهای زبان مقصد.

۳. کلمات و عبارات از قلم افتاده.

اکنون ما در این نوشتار، برآنیم تا تعدادی از ترجمه‌های فارسی امروزین قرآن کریم که از امتیازات بیش‌تری برخوردار هستند و به نسبت سایر ترجمه‌ها بیشتر در دسترس مردم قرار دارند را معرفی کرده و مورد بررسی قرار دهیم.

امید است معرفی این آثار، قدم ارزشمندی برای انس هر چه بیشتر و بهتر با معارف قرآن کریم شود.

۱- حسین انصاریان

قرآن پژوه گرانقدر استاد حسین انصاریان در آبان ماه ۱۳۲۳ش در شهرستان خوانسار در خاندان علمی به دنیا آمد. شیخ حسین

انصاریان پس از طی مدارج عالی سیر و سلوک علمی و اخلاقی از بزرگان آیات و مراجع تقلید از جمله: آیت‌الله‌العظمی میلانی، آیت‌الله‌العظمی ملا علی معصومی همدانی، آیت‌الله کمره‌ای، آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی، آیت‌الله‌العظمی حاج سید احمد خوانساری، آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی و آیت‌الله‌العظمی امام خمینی به کسب اجازات علمی و روایی نایل شده‌اند.

قرآن ایشان برای اولین بار در سال ۱۳۸۳ به طبع رسیده است و دو ویراستار با صلاحیت آن را ویرایش کرده‌اند.

در مورد ترجمه قرآن ایشان می‌توان گفت: مترجم با توجه به اشکالات و کاستی‌های موجود در ترجمه‌ها، مدت چهار سال تلاش نموده تا بتواند ترجمه‌ای دقیق و قابل فهم برای عموم علاقه‌مندان به قرآن، ارائه نماید. وی با مراجعه به کتاب‌ها و منابع تفسیری همچون مجمع‌البیان، صافی، نورالتقلین و کتاب‌ها و مراجع لغت مانند، مفردات راغب، فروغ‌اللغات، سعی نموده

که ترجمه کلمات و واژه‌های قرآنی، از استحکام و اتقان مناسبی برخوردار باشد و مجموع آیه با توجه به مباحث تفسیری آن، ترجمه شود، لذا در برخی از موارد با آوردن توضیحات اضافی که خود برگرفته از تفاسیر می‌باشد، متن ترجمه را تکمیل نموده است.^۱ استاد خرمشاهی در کتاب «بررسی ترجمه‌های امروزی فارسی قرآن کریم» بسیاری از ویژگی‌های خاص این ترجمه را مدح کرده و به ذکر چند انتقاد از این اثر پرداخته است و آن را ترجمه‌ای موفق و مفهوم و دارای کمترین میزان لغزش و سهو علمی، ارزیابی می‌کنند و این ترجمه را از بهترین ترجمه‌های عصر جدید می‌دانند. در اینجا به ذکر برخی از انتقادات این ترجمه به نقل استاد خرمشاهی می‌پردازیم:

---

۱. سیمای ترجمان فارسی قرآن / محمد علی رضایی اصفهانی / ص ۱۳۶.

۱- «الذین یظنون أنهم ملاقوا ربهم...» را چنین ترجمه کرده‌اند: «آنان که یقین دارند [در نهایت] دیدار کننده پروردگارشان خواهند بود...». ترجمه لقاء به دیدار و «ملاقوا ربهم» به «دیدارکننده پروردگار» از نظر جمیع متکلمان و اصولاً علم کلام شیعه درست نیست، زیرا ملاقات عیناً برابر دیدار نیست. شیعه لقاء و ملاقات را قبول دارد و دیدار یا رؤیت الهی را قبول ندارد. این اشکال در ترجمه آیه ۲۴۹ بقره نیز دیده می‌شود.

۲- اصولاً در قرآن کریم حَتَّى مجازاً «وجه» خداوند به معنای «روی» او نیست. مترجم دانشمند (استاد انصاریان) «فَأَیْنَمَا تَوَلَّوْا فَوَجَّهَ اللَّهُ...»^۲ را چنین ترجمه کرده‌اند: «پس به هر کجا رو کنید آنجا روی خداست» که درست نیست. وجه، با جهت هم‌ریشه است، اگر ترجمه می‌کردند: «از سوی خداست» یا «به سوی خداست»، بهتر بود. البته

۱. بقره، ۴۶.

۲. بقره، ۱۱۵.

در تمام موارد دیگر که سخن از «**ابتغاء وجه الله**» یا «**پربودن وجه الله**» است همه را به تناسب مورد، درست و دقیق ترجمه کرده‌اند.

۳- هم معنای طواف به عنوان یکی از مناسک حج روشن است و هم معنای سعی بین صفا و مروه. در آیه ۱۵۸ سوره بقره از سعی بین صفا و مروه توسعاً به طواف تعبیر شده است. این کاربرد در متن قرآن بی‌اشکال است، اما در ترجمه اگر طواف را طواف بیاوریم (که به معنای پیرامون چیزی- و در حج پیرامون خانه کعبه- گشتن است) برای خواننده فارسی‌زبان مشکل به بار می‌آورد.

۴- در آیه مباهله «**أنفسنا و أنفسکم**»^۱ به «ما نفوسمان را و شما نفوستان را» ترجمه شده و درست نیست، زیرا اولاً معنای نفوس روشن نیست. ثانیاً کسی از نفس یا نفوس خود دعوت نمی‌کند و نفس در اینجا به معنای خویشاوند نزدیک است.

۱. آل عمران، ۶۱.

استاد بهاء‌الدین خرمشاهی در نقد ترجمه آقای انصاریان می‌افزاید: «شاید خوانندگان گرامی از این ارزیابی انتقادی که بیشتر محسنات و موفقیت‌های ترجمه و مترجم را بیان می‌کند قدری تعجب کنند که با مقاله‌های دیگر همین کتاب^۱ هم فرق دارد. پاسخش این است که نگارنده این سطور، برگه‌دانی دارد که ده‌ها مورد از لغزشگاه‌های ترجمه را در آنجا با نظم و ترتیب قرآنی سوره‌ها و آیه‌ها آورده است و در ارزیابی انتقادی هر ترجمه‌ای به آن مراجعه می‌کند. حال این از حسن و میزان بالایی درجه دقت ترجمه ایشان است که در اغلب موارد گرفتار لغزش‌ها در ترجمه نشده و نقد نیز فقط گفتن و برشمردن و جست‌وجو کردن کژی‌ها و کاستی‌ها نیست و اخلاق و انصاف، پوشیده داشتن محسنات را روا نمی‌دارد.»^۲

-
۱. کتاب بررسی ترجمه‌های امروزی قرآن کریم تألیف استاد بهاء‌الدین خرمشاهی.
۲. بررسی ترجمه‌های امروزی قرآن کریم، بهاء‌الدین خرمشاهی، ص ۴۱۱.

حجت‌الاسلام محمد علی رضایی اصفهانی نیز درباره ویژگی‌های این ترجمه چنین می‌نویسد:

«یکی از ویژگی‌های مهم این ترجمه توجه به کلمهٔ «الرحمن» است. که (همراه با توضیحات تفسیری مختصر) در مواردی که صفت واقع شده و مواردی که جانشین الله قرار گرفته تفاوت گذاشته شده؛ مثلاً در ترجمهٔ «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» کلمهٔ الرحمن را به یک معنا گرفته و در سورهٔ مریم آیات ۲۶، ۴۴، ۵۸، ۶۱، ۶۹، ۷۵، به صورت (خدای) رحمان، ترجمه نموده است. البته در یکی - دو مورد کلمهٔ (خدای) داخل پرانتز قرار نگرفته مانند سورهٔ یس آیهٔ ۱۱.

همچنین کلیهٔ ادات تأکید، تأکید آنها در ترجمه بیان شده و همچنین ادات حصر و سعی شده است همهٔ کلمات و حروف، ترجمه شود، لذا کمتر موردی وجود دارد که حروف ابتدای آیه‌ها در ترجمه ذکر نشده باشد. ترجمه از سلاست و روانی خوبی برخوردار است، آیاتی که دربارهٔ ائمه علیهم السلام می‌باشند در ترجمه به آن‌ها اشاره شده

است و در برخی از موارد با آوردن توضیحاتی داخل پرانتز، رفع ابهام
نموده است».

---

۱. سیمای ترجمان فارسی قرآن / محمد علی رضایی اصفهانی / ص ۱۳۷.

۲- ابوالفضل بهرام پور

آقای ابوالفضل بهرام پور در سال ۱۳۲۰ش در شهر زنجان به دنیا آمد. وی سال‌ها پیش از انقلاب در تألیف کتب درسی با شهید آیت‌الله

بهشتی و شهید باهنر در زمینه مسائل قرآنی و دینی همکاری داشته است و تاکنون آثار متعددی در زمینه معارف و تفسیر قرآن تألیف کرده است؛ از جمله:

۱. تفسیر جزء ۳۰ (کتب درسی حوزه علمیة خواهران).

۲. تفسیر سوره‌های مختلف در چاپ‌های مجزا.

۳. تفسیر ۳۰ جلدی نسیم حیات.

یکی از آثار مهم ایشان ترجمه قرآن مجید است. به گفته حجت الاسلام محمدرضا انصاری «این ترجمه همراه با شرح وازگان قرآنی است» و مترجم محترم در پیشگفتار خود روش ترجمه را چنین یاد کرده است: «در ترجمه باید هدف آیات را مورد توجه قرار داد و با دقت در نکات ادبی زبان عربی و فارسی و با شناخت عبارات معادل فارسی که منظور آیه را برساند، آیات را ترجمه کرد... ترجمه قرآن، هر قدر هم روان باشد، خالی از ابهام و پیچیدگی نیست و احتیاج به توضیح

دارد)). چاپ اول این ترجمه در سال ۱۳۸۳ از سوی انتشارات عصمت منتشر گردید.

محمدرضا انصاری درباره **نقاط قوت** این ترجمه، موارد زیر را یاد کرده‌اند:

- ۱- دارای نثری روان و همه فهم است.
  - ۲- در موارد لازم، توضیحاتی افزوده شده است.
  - ۳- همراه با شرح واژه‌های قرآنی است.
  - ۴- در ترجمه آیات دقت شده و از عمده اشتباهاتی که دیگر مترجمان دچار آن شده‌اند مصون است.
- و درباره **نقاط ضعف** چنین می‌فرماید:
- ۱- نثر آن صد در صد ادبی و نگارشی نیست. گویا مترجم هدفش این است که ترجمه خود را به زبان روزمره مردم ارائه دهد.
  - ۲- در ترجمه بعضی آیات اشتباه و نارسایی به چشم می‌خورد.

استاد بهاء‌الدین خرمشاهی نیز در کتاب خود (بررسی ترجمه‌های امروزمین قرآن کریم) پس از ذکر محاسن ترجمه استاد ابوالفضل بهرام‌پور چندین اشکال به ترجمه برخی کلمات گرفته‌اند و در نهایت ترجمه ایشان را از ترجمه‌های جدی و مفهوم و متین و دقیق معاصر که از بسیاری از ترجمه‌ها کم غلط‌تر و پر فایده‌تر است، معرفی می‌کند و نثر فارسی آن اندکی نیاز به بهسازی دارد.^۱

همچنین این ترجمه از نظر استاد محمد علی رضایی اصفهانی دارای ویژگی‌های زیر است:

۱- از نظریات افراد متعدد در زمینه اصلاح و رفع ابهام استفاده شده و در سه مرحله ویراستاری فنی و تحقیقی، این ترجمه انجام شده است.
۲- تمام واژه‌های هر صفحه در حاشیه با ذکر ریشه لغت آورده شده است؛ با این اهداف که:

---

۱. بررسی ترجمه‌های امروزمین قرآن کریم، بهاء‌الدین خرمشاهی، ص ۳۷۵.

الف) شرح این لغات، محک قوت و ضعف ترجمه هاست که کدام یک با توجه به معانی واژه ها، ترجمه شده و کدام یک از حریم معنای واژه بیرون رفته است.

ب) اگر کسی به شرح بیشتری درباره قرآن نیاز پیدا کرد، می تواند با استفاده از ریشه لغات که در ترجمه آمده است به فرهنگ های مفصل مراجعه کند.

ج) این ترجمه که به صورت یک مجلد قرآنی می باشد، در واقع یک قاموس چند جلدی را در خود جای داده است!

۱۱۷.۱

۳- علی مشکینی

آیت‌الله علی مشکینی در سال ۱۳۰۰ ش در روستای آلی مشکین شهر به دنیا آمد. ایشان سال‌ها در محضر درس و بحث استادانی چون آیت‌الله

حجت کمره‌ای، آیت‌الله بروجردی و آیت‌الله محقق داماد مشتاقانه حضور یافت.

از معروف‌ترین آثار ایشان قبل از ترجمه قرآن، می‌توان این کتاب‌ها را نام برد: اصطلاحات الاصول، مصطلحات الفقه و مصباح المنیر (در باب دعا). با توجه به تسلط ایشان به مباحث بلاغت، ادبیات عرب و لغت، ترجمه‌ای که از قرآن ارائه نموده قابل تقدیر است. از طرف دیگر، رعایت اصول و قواعد ترجمه و هماهنگی‌هایی که در بین جملات وجود دارد، باعث شده است که ترجمه از اعتبار و ارزش قابل توجهی برخوردار باشد؛ به‌گونه‌ای که مورد توجه مردم مخصوصاً افراد تحصیل‌کرده قرار گیرد.^۱

مترجم محترم آگاهانه و با طی مراحل و تمهید مقدمات، گام در راه این کار دشوار نهاده و در گفتار خود حول ترجمه به چند موضوع مهم و اساسی پرداخته است:

---

۱. سیمای ترجمان فارسی قرآن / محمد علی رضایی اصفهانی / ص ۱۰۴.

۱- قرآن، کتاب هدایت.

۲- ضرورت ترجمه قرآن.

۳- معانی ترجمه.

۴- شرایط مترجم قرآن.

۵- آشنایی تا حد وسیعی به اخبار و احادیث اهل بیت که در شرح و تفسیر، اطلاق و تقیید و تعمیم و تخصیص آیات الهی وارد شده است، چه آنکه آنان خاندان وحی‌اند و اهل خانه‌آشنا ترند به امور خانه تا دیگران.

۶- از لوازم موفقیت مترجم، تأمل در ترجمه‌های انجام شده توسط دیگر مترجمان محترم است.

ایشان سپس به بیان وجوه امتیاز ترجمه خود می‌پردازد: «ویراستاری این ترجمه، توسط آقای حسین استادولی انجام گردیده است. صدها نکته ادبی، تاریخی، اعتقادی، فقهی، اخلاقی و تمثیلی در آن به کار رفته است که در ترجمه‌های دیگر نیست. در این ترجمه گاهی در ترجمه

یک کلمه یا یک آیه چند معنا دیده می‌شود و این همان معانی احتمالی است.»

ترجمه آیت‌الله مشکینی ترجمه‌ای روان و تفسیری است که مترجم در آن کوشیده است تمام اضافات و توضیحات تفسیری خود را درون پرانتز قرار دهد. با این همه، پاره‌ای از مبهمات قرآن چون حروف مقطعه به تفصیل بیشتری برای خوانندگان شرح و تفسیر شده‌اند. فی‌المثل، مترجم در آیه «**الم**» در ابتدای سوره آل عمران، در حقیقت ترجمه این آیه [که اصولاً ترجمه‌ای ندارد، به‌صورت تفسیری] چهار نظر مختلف در تبیین حروف مقطعه را یکجا آورده است. نثر ترجمه بسیار روان و خوشخوان است و مترجم به منظور استفاده‌عام‌تر خوانندگان از به کار بردن الفاظ و عبارات ادبی پرهیز می‌کند. همچنین در توضیح آیات فقهی، مسائل کلامی و عبارات متشابه قرآن کوشش فراوان می‌کند. حجت‌الاسلام انصاری درباره **نقاط ضعف** این ترجمه، با اجمال بسیار و نمونه‌وار به چند مورد اشاره کرده است:

«الف- بروز اشتباه در ترجمه؛ به‌عنوان مثال آیه ۵۷ سوره مائده، به‌گونه‌ای ترجمه شده است که گویی واژه «الکفار» عطف بر «الذین **أوتوا الكتاب**» شده است؛ در صورتی که «الکفار» منصوب است و عطف بر «الذین **اتَّخَذُوا**» شده است. ب- افتادگی در بعضی از مواضع ترجمه؛ مثلاً در آیه ۳۷ سوره انعام «**هِن رِبَّه**» در ترجمه نیامده است. ج- وجود تعقید در برخی عبارات ترجمه. د- عدم تفکیک دقیق و همه جانبه توضیحات از متن ترجمه. در ارزیابی نهایی این ترجمه باید گفت که ترجمه مزبور، ترجمه‌ای است متین که از دقت بالایی برخوردار است و به دلیل آمدن توضیحات لازم، قابل استفاده برای کسانی است که می‌خواهند معنی آیات قرآن را درک کنند. گرچه در بعضی موارد، در ضمن توضیحات، اصطلاحات یا تعبیرات خاصی به کار رفته که شاید برای عموم قابل فهم نباشد، ولی در مجموع این ترجمه می‌تواند در حدّی وسیع مورد استفاده قرار گیرد.»^۱

۱. بررسی ترجمه‌های امروزی قرآن کریم، بهاء الدین خرمشاهی، ص ۲۸۹.

استاد بهاء‌الدین خرمشاهی نیز پس از ذکر برخی انتقادات از ترجمه آیت‌الله مشکینی در نهایت اینگونه ذکر می‌کنند:

«ترجمه آیت‌الله مشکینی از قرآن کریم، ترجمه‌ای موفق است و مهمترین توفیق آن در مفهوم بودن و رسایی است، اما شیوایی و زیبایی نثر فارسی آن، در حد معیار و مطلوب نیست. همچنین مواد تفسیری خارج از پیرانتز که جزو متن ترجمه است، نظیر آنچه در مورد حروف مقطعه آمده و مثال زدیم، کمابیش افزوده‌های تفسیری را از حد مجاز و ناگزیر فراتر برده، ولی بدون رودربایستی و به‌عنوان توجه به دستور اخلاقی «**المؤمن مرآة المؤمن**» با احساس مسئولیت و بدون رقابت‌ها و منافسه و مناقشه‌هایی که در بسیاری از نقدهای امروز رایج است، عرض می‌شود که مانند هر ترجمه دیگری کمابیش اشکال و ایراد و حتی غلط هم دارد و تاکنون ترجمه‌ای بی هیچ غلط و کمبود و کاستی دیده نشده است.

به نمونه‌های معدودی از اشکالات اشاره کردیم و اگر صفحه‌ای یک مورد هم اشکال و مشکل داشته باشد در مجموع کم نیست. این ترجمه با آنکه از ویراستاری سخت‌کوشانه حسین استادولی برخوردار بوده است، ولی همانند ترجمه‌های شادروان الهی قمشه‌ای و شادروان مجتبیوی یک بار ویراستاری نتوانسته است همه اشکالات و ایرادات را برطرف کند. نثر ترجمه هم نیازمند بهسازی است. این اقدامات در مورد ترجمه شیوای شادروان قمشه‌ای هم می‌بایست انجام می‌شده که نشده و بیشتر از شصت سال است که با صدها مورد لازم‌الاصلاح و اصلاح‌نشده، مدام تجدید چاپ می‌شود.^۱ از نظر استاد رضایی اصفهانی، وجود توضیحات در پرانتز که در فهم آیات کمک فراوانی می‌نماید، رعایت کلیه ادات و عوامل تاکید، توجه به کلماتی که در جملات به صورت مفعول مطلق آمده‌اند،

۱. بررسی ترجمه‌های امروزی قرآن کریم، بهاء‌الدین خرمشاهی، ص ۳۰۳.

ترجمه کلیه کلمات و حروف مانند حرف واو، فاء، ثم و... در ترجمه، توجه به فعل معلوم و مجهول با این ویژگی که سعی شده است مجهول و معلوم بودن فعل رعایت شود و در ترجمه به صورت صحیح ترجمه شود، تفاوت گذاشتن بین دو واژه «الله» و «اله» که به صورت صحیح ترجمه شده است از خصوصیات این ترجمه است.

---

۱. سیمای ترجمان فارسی قرآن / محمد علی رضایی اصفهانی / ص ۱۰۴.

۴- سید محمد رضا صفوی

حجت الاسلام و المسلمین سید محمد رضا صفوی متولد سال ۱۳۳۵ شمسی در اصفهان است. در سال ۱۳۵۰ توفیق ورود به حوزه علمیه

اصفهان را یافت و در مدرسه ذوالفقار نزد حضرات آقایان حاج سید حسن فقیه امامی و حاج سید حجت موحد ابطحی دروس مقدماتی را فرا گرفت و در سال ۱۳۵۴ به حوزه علمیه قم مشرف شد و سطح را نزد حضرات آقایان فاضل هرندی، ستوده، اعتمادی، انصاری شیرازی، گرمی آموخت. سپس در درس خارج حضرات آقایان فاضل لنکرانی، جواد تبریزی شرکت کرد و حدود دو سال از درس تفسیر حضرت آقای جوادی بهره برد و اینک از اعضای هیئت علمی مرکز فرهنگ و معارف قرآن وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی قم است.

سوابق علمی وی شامل عضویت در گروه علمی تفسیر راهنما، نگارش تفسیر سوره لقمان با عنوان «صلای حکمت» و همچنین ترجمه قرآن کریم بر اساس المیزان می‌باشد. این ترجمه در سال ۱۳۸۵ در دو قطع وزیری و جیبی منتشر شده و پس از مدتی همراه با اصلاحات، به تجدید چاپ رسید و علاوه بر اصلاحات، توضیحات تفسیری نیز به آن افزوده شد. این ترجمه، از دقت‌ها و نکات بدیع «المیزان»

بهره‌مند است و از این جهت بر بسیاری از ترجمه‌ها برتری دارد.^۱ از طرفی پاسخگوی نیاز کسانی است که افزون بر ترجمه، خواستار آشنایی اجمالی با دیدگاه‌های علامه طباطبایی در تفسیر المیزان هستند.

✽ نقاط قوت این ترجمه

بهره‌مندی از تفسیر المیزان، پرهیز از ابراز نظرهای شخصی، به کارگیری نثر متعارف، پرهیز از به کارگیری کلمات نامأنوس، نظرسنجی از صاحب‌نظران پیش از انتشار، دقت‌ها و ظرافت‌های ترجمه‌ای، زیاده‌روی نکردن در استفاده از پرانتز و سایر نشانه‌های نگارشی و التزام به قرائت موجود یعنی قرائت حفص از عاصم را می‌توان از نقاط قوت این ترجمه ذکر کرد.

---

۱. ابوالفتوح رازی، روح الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن

* نقاط ضعف این ترجمه

این ترجمه در دو فصل اصلی مورد بررسی قرار گرفته است: در فصل اول، ترجمه از لحاظ شکل و همچنین صحت و استحکام بررسی شده است و در فصل دوم، با تفسیر المیزان مقایسه شده است تا مشخص گردد مترجم، تا چه اندازه بر آرمان خود، در مبنا قرار دادن المیزان پایبند بوده است.

در فصل اول یعنی بررسی شکلی و صحت و استواری ترجمه، می‌توان به طولانی بودن ترجمه، عطف‌های مکرر، ضابطه‌مند نبودن

۱. در بررسی انجام شده مشخص شده که این ترجمه، به ازای هر یک کلمه از قرآن، حدود ۲/۴۲ کلمه به کار برده است. اما آن اندازه زیاده‌روی نکرده که همچون

ترجمه فیض، از بعضی تفاسیر نیز پیشی بگیرد.

۲. مترجم محترم، احتمالاً برای اینکه هم قرآن را ترجمه کرده باشد و هم نظر علامه را منعکس نماید، از جملات متعدد معطوف بهره جسته که این کار باعث طولانی شدن ترجمه شده است.

استفاده از گروه‌ها، لغزش‌های ترجمه‌ای و ضعف در انتقال پیام^۱ ایراد گرفت.

در فصل دوم یعنی بررسی و مطابقت با تفسیر المیزان نیز می‌توان مطالب این فصل را در دو بخش ارائه کرد: بخش اول، مغایرت با المیزان و بخش دوم چندگانگی در حذف یا انعکاس مطالب المیزان. موارد متعددی را می‌توان در این دو زمینه مثال زد که برای آگاهی از آن‌ها به مقاله آقای معرفت در مورد ترجمه آقای صفوی می‌توان مراجعه کرد.

---

۱. هر مترجمی باید در این نکته دقت داشته باشد که در ضمن ترجمه الفاظ، پیام نیز منتقل شود؛ برای نمونه ترجمه «گُن فیکون» به «بشو پس بشود» (معزّی) ترجمه مناسبی نیست؛ چرا که نمی‌تواند پیام آیه را منتقل کند. امّا ترجمه آن به «باش پس بی‌درنگ موجود می‌شود» (فولادوند) هر چند معادل پایا پایی برای لفظ نیست، لکن پیام را بهتر منتقل خواهد نمود. ترجمه مورد بحث؛ در برخی موارد، دچار اینگونه لغزش‌ها شده است.

به طور کلی، اصل وجود ترجمه‌ای بر مبنای میزان، بسیار ضروری و مفید به نظر می‌رسد. ترجمه حاضر تا اندازه زیادی به این نیاز پاسخ داده و نسبتاً موفق بوده است؛ اما دارای اشکالاتی است که امید می‌رود در آینده رفع گردد؛ از جمله حذف و گزینش سلیقه‌ای مطالب میزان و وجود برخی مغایرت‌ها بین این ترجمه و تفسیر میزان. این ترجمه، در میان ترجمه‌های موجود، از کم غلط‌ترین آن‌ها به شمار می‌رود؛ ولی در زمینه شیوایی و رسا بودن، نمره خوبی کسب نمی‌کند. اما به صورت کلی، می‌توان این ترجمه را علی‌رغم کاستی‌هایش، ترجمه مطلوبی ارزیابی کرد.

استاد رضایی اصفهانی درباره این ترجمه می‌نویسد:

۱۱. این ترجمه اگرچه معنایی و محتوایی است، ولی موجب نشده که در برگرداندن واژه‌ها و جمله‌ها مسامحه‌ای شود.

۲. نه تنها برابر هر واژه‌ای معادلی نهاده شده، بلکه سعی بسیار شده است که حتی در برابر حرکات و اعراب کلمات که گویای معنایی

خاص بوده نیز معادلی آورده و به گونه ای مفاد آن منعکس شود. ۳. همسانی ترجمه واژه ها و جمله های همسان یک اصل است، ولی چه بسا اختلاف سیاق آیات و ارتباط جمله ها و سایر قراین کلامی اقتضا می کند که کلمات مشابه و جمله های همسان، ترجمه ای برابر نداشته باشد.

۴. در این ترجمه سعی شده تا حد امکان از واژه ها و عبارت های نامأنوس برای عموم مردم پرهیز شود.

۵. واژه هایی مانند: ایمان، انفاق، جهاد، زکات و مشتقات آن ها از آن جهت که مفهوم شان برای فارسی زبانان روشن است و بار معنایی ویژه ای دارد، به معنای لغوی آن ها بازگردان نشده است، مگر همراه با قیدی مانند: «در راه خدا» که آن بار معنایی را تدارک کند و نیز مگر در مواردی که ناقد آن معنا باشد.

۶. از منابع دیگر که در این ترجمه استفاده شده می توان به مفردات راغب و مجمع البیان اشاره کرد)!

۱. سیمای ترجمان فارسی قرآن / محمد علی رضایی اصفهانی، ص ۱۶۱.

۵- علی ملکی

خوشبختانه، بعد از هشت سال تلاش متمرکز و تمام وقت، جدیدترین ترجمه قرآن با نام «ترجمه خواندنی قرآن، به روش تفسیری و

پیام‌رسان برای نوجوانان و جوانان» به چاپ رسید و با استقبال گسترده و روزافزون مخاطبان معارف ناب قرآنی مواجه شد. این ترجمهٔ روان و ویژگی‌های متمایزی دارد؛ به نحوی که با خواندنِ فقط یک صفحه از آن متوجه لحن و زبان جدیدش خواهید شد. این اثر به تأیید کارشناسان طراز اول معاونت قرآن و وزارت ارشاد و صاحب‌نظران ورزیدهٔ حوزهٔ علمیّهٔ خراسان رضوی رسیده است و آن بزرگواران بر ضرورت چاپ و ترویج این اثر صحّه گذاشته‌اند.

این اثر در ردهٔ ترجمه‌های «پیام‌رسان» (مضمونی و مُرادمحور) جای می‌گیرد و بندبندِ آن مستند بر تفاسیر گرانسنگ قرآن مجید است. ویژگی دیگرش این است که «بوی ترجمه نمی‌دهد!» زیرا دغدغهٔ بنیادین مترجم و ویراستار، آن بوده است که معنای آیات وحی را در ساختارهای درست و سالم فارسی بریزند و ترجمه‌ای سراپا «فارسی» به‌دست دهند تا هر خواننده‌ای که این ترجمه را به‌دست می‌گیرد و می‌خواند، روان پیش برود و زیرساختِ جمله‌ها را سریع بفهمد و آیه‌های

هر سوره را مرتبط به هم ببیند و در نهایت، از فهم معارف شیرین قرآن لذت ببرد. در ضمن، متخصصان و کارشناسان پُرشمار در جریان شکل‌گیری آن بوده‌اند و بعد از شنیدن مبان‌ی و بررسی بخش‌هایی از ترجمه، کلیت کار و ویژگی‌هایش را پسندیده و تأیید کرده‌اند.

حجت الاسلام و المسلمین علی ملکی، مترجم کتاب با بیان اینکه در حدود ۸ سال پیش مشغول نگارش کتابی بودم که فرزندانم مدام درباره معنای ترجمه آیات قرآن از من سوال می‌کردند می‌گویم: «همین امر سبب شد که من به فکر یک ترجمه ساده و روان از قرآن کریم بیفتم و دلیل آن نبود یک ترجمه ساده و قابل فهم برای این نسل بوده است».

مترجم با اشاره به این مطلب که طبق احادیث دینی و ترجمه‌های قرآن خداوند پیامبران را فرستاده که با زبان قوم شان با آنها صحبت کنند معتقد است: «متأسفانه ترجمه‌های موجود بسیار سخت و غیر قابل فهم است، پیامبری که در قوم عرب زندگی می‌کند به زبان

عربی یا چینی سخن نمی گوید. منظور خداوند این است که پیامبر با قومش به زبان عامیانه سخن می گوید.

این ترجمه خواندنی بر مبنای تفسیر است و از میزان، تسنیم، تیان و سایر تفاسیر بهره برده ایم، به نظر من در ترجمه ضرورت ندارد که لغت عینا معنا شود آنچه که مهم است این مطلب است که مفهوم به خواننده انتقال داده شود، اگر در مفهوم آیه از لغت و یا ضرب المثل دیگری هم استفاده شود اشکالی ندارد.

رهبری در نامه به جوانان غرب توصیه کرد که بیشتر به مطالعه دین بپردازید اما با داشتن چنین ترجمه هایی مثل: عرش خدا برآب است چگونه می توان انتظار داشته باشیم که جوانان غربی با آیات الهی و دین اسلام آشنا شوند، پس ضروری است ترجمه های روان و قابل فهم به همه زبان ها را منتشر کنیم».

این ترجمه، ترجمه تفسیری است مانند: ترجمه های مشکینی صفوی و خرمدل است اما ویژگی آن کوتاه بودن آن است زیرا سایر ترجمه

های تفسیری بسیار طولانی است. مثلاً این آیه از قرآن کریم «**کان
عرشه علی الماء**»^۱ اینگونه ترجمه شده است که عرش خدا بر آب
است. اگر معنی این را از چند نفر بپرسیم آیا اصلاً متوجه آن می شوند
یا نه، در حالی که عرش خدا همان سیطره و قلمرو فرمانروایی است
و آب کنایه از آگاهی و دانش دارد. در این ترجمه این آیه اینگونه معنا
شده است که فرمانروایی خدا بر جهان براساس آگاهی است.
مترجم ترجمه کل قرآن را برای نوجوانان و دانش آموزان انجام داده
است، چراکه معتقد است: «طبق روایتی، آغاز تربیت کودکان باید از
تفسیر قرآن باشد لذا ترجمه ای تفسیری برای این سن را لازم دیدم».
مترجم معتقد است ترجمه ای که ارائه شده نگاه اصلی عامه مردم
بوده است، یعنی اگر کسی سواد اندکی هم داشته باشد، وقتی این
ترجمه را می خواند مشکلی در فهم آن نخواهد داشت. به همین
دلیل مترجم و ویراستار خود را مدام جای مخاطب گذاشته و به این

۱. هود، ۷.

موضوع توجه داشته اند و در نهایت سعی کرده ترجمه ای مخاطب محور ارائه کنند.

ایشان میگویند: «مشکل اساسی که در این عرصه وجود دارد، سنگین بودن کار ترجمه است، با خیلی از رایزن های فرهنگی ایران در دنیا، مؤسسات و سفارتخانه ها صحبت کرده ام تا به عنوان رایزن فرهنگی که ارتباط بیشتری با کشورها دارند، کار ترجمه قرآن به زبان انگلیسی، عربی و ... را انجام دهند اما سنگینی کار ترجمه را بهانه می کنند».

بحث ترجمه قرآن برای کودک و نوجوان بحث جدیدی است، اما همیشه ارتباط با قرآن وجود داشته، از سال ها پیش، نخستین خواندنی که کودکان تجربه میکردند، قرآن بوده است؛ چراکه کتاب راهنما و چراغ هدایت زندگی بشریت به شمار می رود. اما در این خصوص هنوز ترجمه ای قوی و خوبی انجام نشده است، ترجمه ای که بتواند آیات کتاب مقدس را روان، ساده و با زبانی نثر و داستانی برای کودکان و نوجوانان بیان کند. حجت الاسلام ملکی با اشاره به

اینکه ترجمه خوب آن است که متوجه نشوی ترجمه است، می‌گوید: «اگر ترجمه را یکسان سازی متن مبدأ به متن مقصد بدانیم، ترجمه مناسب آن است که همان اول آن را بفهمیم و همانگونه که خدا در قرآن فرموده است که قرآن را آسان نازل کردیم تا آن را بفهمید. ما سه نوع ترجمه داریم، ترجمه لغت به لغت، ترجمه آزاد، ترجمه محتوایی، که ترجمه محتوایی بهترین نوع ترجمه برای کودک و نوجوان است.

در خصوص درخواست نامشروع زلیخا از یوسف (ع)، ترجمه ای که در همه قرآن‌ها آمده این است که، «کار زلیخا را در گمراهی آشکار می‌بیند» در حالی که این ترجمه اشتباه است چراکه زنان مصر و زلیخا در پی هدایت نیستند، وقتی به تفاسیر مراجعه می‌کنیم، منظور از ضلالت، ضلالت اجتماعی و عرفی است یعنی زلیخا عرف آداب عشق و عاشقی را رعایت نکرده است».

همچنین بر این ترجمه نقدهایی وارد شده که مترجم محترم آنها را پاسخ داده اند که بیان آنها از عهده این نوشتار خارج است اما بطور کلی میتوان ویژگی های این نوشتار را در موارد زیر بیان نمود:

۱. روان بودن و سادگی؛

۲. ویرایش به روز زبانی و صوری؛

۳. مبتنی ساختن بندهند ترجمه بر تفسیر؛

۴. گذر از دشواری های ترجمه قرآن، در آیه های سخت فهم و متشابه و چندوجهی؛

۵. تلطیف بار معنایی برخی واژه ها، متناسب با سن و فضای فکری دانش آموزان و جوانان؛

۶. مرتبط ساختن آیه های یک سوره با هم، هم مسیر با پیام کلی سوره؛

۷. پاورقی های ضروری و مفید؛

۸. ترجمه لحن به لحن به تناسب موقعیت؛

۹. ترجمه قرآن به قرآن، برای پیشگیری از تضادهای ظاهری؛
۱۰. گرفتن بازخورد مستمر و منظم از گروه های مختلف؛
۱۱. آهنگین ساختن و سجع آوری؛
۱۲. معادل یا بی های فارسی و آسان فهم و به روز، برای عبارت های کنایی و غیرکنایی.

جمع بندی

پس از معرفی این پنج ترجمه و بیان نقاط قوت و ضعف آنها از کلام بزرگان و متخصصین امر ترجمه، نوبت به رتبه‌بندی آن‌ها می‌رسد که البته این مهم، امری بسیار دشوار و دقیق است چرا که معیارها و ملاک‌های یک ترجمه خوب از نظر هر شخصی متفاوت است و حتی گاهی مبانی ترجمه از نظر مترجمان قرآن و منتقدان، فرق می‌کند، لذا می‌توانیم با توجه به نیازهای موجود، ترجمه‌ها را دسته‌بندی کنیم: **دسته اول** افرادی که فقط به دنبال ترجمه‌ای دقیق، متقن و بدون توضیح اضافه هستند:

سه ترجمه حجت الاسلام انصاریان، استاد ابوالفضل بهرام پور و آیت‌الله مشکینی برای این گروه مناسب هستند اما طبق نقدهایی که در مورد این ترجمه‌ها بیان شد می‌توان گفت ترجمه حجت الاسلام انصاریان، دقیق‌تر بوده و دارای رتبه بالاتری نسبت به دو ترجمه دیگر است. اما در مورد ترجمه استاد بهرام‌پور نیز باید گفت که این ترجمه بیشتر تحت تأثیر ترجمه استاد فولادوند بوده و در برخی موارد دقت لازم را ندارد ولی در بیان معنای مفردات قرآن به خوبی عمل کرده است. ترجمه آیت‌الله مشکینی نیز به دلیل بیان تمام احتمالات و گاهاً توضیحاتی اضافه (مانند آنچه در احتمالات حروف مقطعه آمده است) که موجب سردرگمی مخاطب در فهم معنا می‌شود، در رتبه سوم قرار دارد.

دسته دوم) افرادی که علاوه بر ترجمه، دنبال توضیح بیشتری برای فهم بهتر مقصود آیه هستند:

برای این دسته نیز ترجمه حجت الاسلام سید محمدرضا صفوی ترجمه ای مناسب می باشد. این ترجمه همان طور که بیان شد، بر اساس تفسیر المیزان علامه طباطبایی رحمته الله علیه تالیف شده که برای فهم بیشتر مخاطبش علاوه بر ترجمه آیه، توضیحاتی (بنابر تفسیر المیزان) که ارتباط بین آیات را نیز می رساند، داده است.

دسته سوم افرادی که فقط دنبال فهم آسان پیام آیات هستند و هدفشان ترجمه دقیق لغات نیست:

برای این گروه نیز (که غالباً جوانان و نوجوانان می باشند) ترجمه حجت الاسلام علی ملکی که تحت عنوان «ترجمه خواندنی قرآن، به روش تفسیری و پیام رسان برای نوجوانان و جوانان» به چاپ رسیده، بسیار مناسب می باشد.

هرچند این نوع از ترجمه بوی ترجمه نمی دهد ولی می توان گفت اثری ارزشمند و مورد تأیید بسیاری از بزرگان است که برای ایجاد انگیزه در جوانان و نوجوانان و تشویق آنها برای فهم قرآن بسیار مناسب می

باشد. همچنین افرادی که فهم ترجمه های موجود برایشان دشوار است با مطالعه آن براحتی معنا و مقصود آیات را متوجه می شوند. حال که تفاوت این ترجمه ها بیان شد، هرکسی می تواند با توجه به نیازش سراغ یکی از این ترجمه ها برود اما پیشنهاد ما مطالعه همه یا چند عدد از این ترجمه ها و تطبیق آنها با یکدیگر، جهت فهم بهتر کلام خداست.

حرف آخر

ترجمه قرآن کاری بسیار پیچیده و مشکل است که احتیاج به مهارت‌های فراوان ادبی در هر دو زبان مقصد و مبدأ دارد و به هیچ وجه نمی‌توان ترجمه‌ای مطابق و معادل قرآن ارائه داد که در آن تمامی نکات ادبی و جنبه‌های مختلف اعجاز قرآن هم منتقل شده باشد و هیچ عیبی در آن دیده نشود!

۱. تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۳۰۶.

اما ترجمه‌ناپذیر بودن قرآن به این معنا نیست که از انتقال پیام الهی به زبان مردم دنیا غافل شویم، بلکه باید با رعایت اصول و ویژگی‌های خاص این فن، در ارائه بهترین ترجمه‌ها کوشش نماییم.

به نظر می‌رسد بتوانیم به صورت جمعی و با در اختیار گرفتن کارشناسان این فن و به رهبری یک مترجم خوش ذوق که توانایی جمع‌بندی نظرات، مهارت لازم را داشته باشد ترجمه‌ای مناسب، روان و کم‌عیب ارائه دهیم.

یک مترجم خوب می‌بایست علاوه بر آشنایی کامل به زبان مبدأ و مقصد و حضور در متن مردم و با رعایت اصول و مبانی ترجمه قرآن به گونه‌ای ساختارهای ادبی و واژه‌های قرآنی را معادل‌یابی کند که نه از گفتار روزمره مردم (مخاطبان) دور باشد و نه از دایره معانی الفاظ خارج گردد.

همچنین یک ترجمه خوب باید از ارائه مفهوم آیه به خوبی برآید که البته برای این منظور رجوع به تفسیرهای معتبر ضروری است. می‌توان

گفت بهترین ترجمه آن است که علاوه بر پایبندی به اصول ترجمه و ترجمه واژه به واژه، نیم‌نگاهی به تفسیر هم داشته باشد و با ارائه مفهوم دقیق هر آیه همراه با جمله‌بندی‌های صحیح زبان مقصد، پیام الهی را در قالب‌های ادبی و همراه با فصاحت و بلاغت لازم در سطح فهم مخاطبین، ارائه نماید.

به امید آن روز که مترجمین مجرب و دلسوز همراه با برخی کارشناسان به عنوان یک مجموعه تخصصی با تشکیل جلسات علمی و کارشناسی یک ترجمه ممتاز ارائه بدهند.

هم اکنون جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی - با همه کمبودها و کاستی‌ها - شاهد انتشار انواع نشریات و آثار مکتوب می‌باشد.
در این مرحله هر چند تا نقطه مطلوب و امیدبخش فرسنگ‌ها فاصله داریم؛ اما اگر همین تعداد اندک و فئده قلیله در کنار هم گرد آیند؛ نتیجه قابل توجهی به دست خواهد آمد.
«آئینه» می‌خواهد آئینه‌ای باشد تمام نما از عقبه برای رزمندگانِ خط مقدم نبرد بی‌پایانِ حق و باطل.

که به دنبال ارتباط بیشتر
مجتبان سیدالشهدا علیه السلام است...
قرار نیست مشعر تولید کند.
قرار است مشعر آئینه تولیدات
و فعالیت‌های شما باشد.
اینجا، جای آرم هیأت شماس
که باید در شماره‌های بعد پرش کنید...

جامعه ایمانی مشعر،
محفلی است برای گردآمدن
هیأت‌های کشور،
مشعر چیزی جز اجتماع هیأت‌ها نیست،
جامعهای فراتر از مرزهای نژادی و
تقسیمات جغرافیایی و سیاسی.
اجتماعی ایمانی و توحیدی است